

Broj: 03-45.1-28-1196-1/21
Istočno Sarajevo, 4.10.2021. godine

Na osnovu člana 61. stav 2. Zakona o upravi („Službeni glasnik BiH”, br. 32/02, 102/09 i 72/17), člana 9. stav 2. Zakona o osnivanju Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, broj 44/04), a u vezi s tačkom 4.2.21 BAS poslovnika o radu stručnih tijela Instituta, i prijedloga poslovnog plana prihvaćenog na 31. sjednici BAS/TC 24 održanoj 15.09.2021. godine, direktor Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine odobrava:

POSLOVNI PLAN BAS/TC 24 *Ispitivanje bez razaranja*

1. Uvod

Predmet rada Tehničkog komiteta BAS/TC 24, *Ispitivanje bez razaranja* (u daljnjem tekstu: BAS/TC 24) obuhvata standardizaciju u području priprema i utvrđivanje prijedloga bosanskohercegovačkih (BAS) standarda, preuzimanje međunarodnih i evropskih standarda te revizija postojećih važećih standarda iz područja terminologije, opreme i glavnih principa sljedećih metoda za ispitivanje bez razaranja: akustičke, jonizirajuće radijacije, ispitivanje tečnim penetrantima, elektro, magnetne, optičke, vizuelne, ispitivanje na nepropusnost i ostale metode bez razaranja, te standardizacija temeljnih pravila za kvalifikaciju i certifikaciju osoblja za ispitivanje bez razaranja.

BAS/TC 24 prati rad sljedećih korespondentnih komiteta:

- CEN/ TC 138 - *Ispitivanje bez razaranja*
- ISO/TC 135 - *Ispitivanje bez razaranja*

BAS/TC 24 je formiran Rješenjem direktora Instituta za standarde, mjeriteljstvo i intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine o formiranju Tehničkog komiteta BAS/TC 24 br. IP-1029/99-02AS od 02.04.1999. Trenutno je aktuelno Rješenje o promjenama u Tehničkom komitetu BAS/TC 24 br. 03-45.1-28-1060-1/18 od 30.07.2018. godine.

Tehnički komitet BAS/TC 24 je formiran radi:

- analize potreba i pripreme prijedloga za preuzimanje međunarodnih i evropskih standarda;
- razmatranja inicijativa i utvrđivanja programa i planova rada u području djelovanja;
- razmatranja i utvrđivanja metoda rada i aktivnosti na izvršavanju planova rada TC-a;
- osnivanja radnih grupa (WG) i *ad hoc* grupa (AG) te definiranja njihovih područja rada i zadataka;
- usklađivanja planova rada WG-a;
- pripremanja i utvrđivanja nacrti i prijedloga BAS standarda;
- razmatranja mišljenja, primjedbi i prijedloga dobijenih u toku javne rasprave;

-
- pripremanja i prezentiranja stručnih mišljenja odgovarajućim tijelima međunarodnih i evropskih organizacija za standardizaciju u skladu s procedurom pripreme međunarodnih i evropskih standarda, te korištenja drugih mogućnosti uključivanja u njihov rad;
 - saradnje s drugim tehničkim komitetima i subjektima koji se bave aktivnostima u vezi sa standardizacijom.

Takođe, za predmete standardizacije iz oblasti rada BAS/TC 24 za koje ne postoje evropski standardi i drugi standardizacijski dokumenti, BAS/TC 24 može da donese odluku o preuzimanju međunarodnih standarda i drugih standardizacijskih dokumenata, a ako oni ne postoje, može da donese odluku o preuzimanju nacionalnih standarda i drugih standardizacijskih dokumenata drugih zemalja, s kojima Institut ima potpisan ugovor, kao i o izradi izvornih BAS standarda.

2. Poslovno okruženje

2.1 Opšte

Metode ispitivanja bez razaranja različite su ovisno o vrsti ispitivanog proizvoda ili materijala i vrsti tražene greške. Greške u unutarnjoj strukturi ili površini proizvoda ili materijala, poput pukotina, pora ili korozije uslijed korozije, mogu se pojaviti tokom proizvodnje i nakon razdoblja uporabe. NDT (Non – destructive testing) metode imaju vrlo široku upotrebu u praksi, za razne vrste površinskih i podpovršinskih grešaka, a uz to ne oštećuju ispitivani proizvod ili poluproizvod, odnosno, uporabom NDT metoda ispitivanjem se ne utječe na funkcionalnost ispitivanog objekta. Metodama bez razaranja proizvod se može pratiti od sirovine preko poluproizvoda, pa do konačnog gotovog proizvoda. Ispitivanja bez razaranja (defektoskopska ispitivanja) obično se provode s minimalno dvije NDT metode uz nadopunu ispitivanja s razaranjem ovisno o proizvodu koji se ispituje i karakteristikama koje je potrebno ispitati

2.2 Kvantitativni pokazatelji poslovnog okruženja

Standardi usvojeni u ovom komitetu odnose se na opće metoda ispitivanja i razmatraju se referenca za primijenjene standarde. Postoje i standardi unutar određene aplikacije, kao što su: otkovci, cijevi, zavarivanje kao i opći standardi, poput kvalifikacija I certifikaciju osoblja čiji je zadatak usklađivanje prakse između certifikacijskih tijela tokom odobrenja uzajamnog priznavanja.

Standardi daju pravi odgovor kada su sigurnosne i ekonomske posljedice neadekvatnog ispitivanja bez razaranja je posebno teške.

2.3 Zahtjevi tržišta

Osnovu zadatak Tehničkog komiteta BAS/TC 24 je praćenje tržišnih trendova i usvajanje novih standarda iz područja rada koje pokriva komitet.

2.4 Aspekti zaštite okoline

Usvajanje nacionalnih standarda u oblasti ispitivanje bez razaranja i primjena standarda mogu rezultirati povratni učinak u vezi sa zaštitom okoliša putem racionalizacije sredstva zaštite.

Primjena IBR metoda također zahtijeva upotrebu različitih kemijskih sredstava kao testnih sredstava, od koje su vrlo štetne i mogu utjecati na zagađenje okoliša. Da bi se to izbjeglo, svi korisnici ovih sredstava moraju se pridržavati propisa koji zasnivaju se na ekološkim standardima.

S obzirom na to da se neke biorazgradive kemikalije proizvode i kao sredstva za unutarnju primjenu IBR metodom, potrebno je koristiti ove kemikalije. Na primjer. za

kemijsku obradu izloženih filmova radiografska metoda ispitivanja koristi biorazgradive kemikalije za razvoj i pričvršćivanje, pri čemu se razvijatelj i učvršćivač mogu sigurno prosuti u kanalizaciju nakon upotrebe.

3. Očekivane koristi od rada BAS/TC 24

Osnovne koristi koje se očekuju od rada BAS/TC 24 jesu sljedeće:

- donošenje BAS standarda koji su identični s evropskim i/ili međunarodnim standardima, čime se obezbjeđuje efikasan način za provjeru ispunjenosti uslova utvrđenih zakonima i/ili propisima donijetih na međunarodnom, regionalnom ili nacionalnom nivou;
- pružanje podrške nadležnim ministarstvima i drugim tijelima državne uprave u aktivnostima koje se odnose na usklađivanje propisa s evropskom regulativom, obezbjeđivanjem BAS standarda usklađenih s evropskim i/ili međunarodnim standardima;
- zaštita potrošača;
- uklanjanje prepreka u trgovini;
- predstavljanje i zastupanje interesa BiH u postupku donošenja evropskih i međunarodnih standarda.

4. Zainteresovane strane

Sve zainteresovane strane u BiH su pozvane da učestvuju u radu ovog tehničkog komiteta, uz osiguranje ravnopravnog učešća i zastupljenosti svih interesnih grupa. Moguće je i učešće u statusu posmatrača, pod određenim uslovima koji su utvrđeni Internim pravilima Instituta za standardizaciju BiH. Sve zainteresovane strane mogu da predlože usvajanje određenih standarda.

Zadatak ovog tehničkog komiteta je da u narednom periodu u svoj rad uključi što je moguće veći broj zainteresovanih strana.

5. Ciljevi i strategije za njihovo ostvarivanje

5.1 Ciljevi

- Usvajanje standarda iz oblasti 24 u skladu s Internim pravilima za standardizaciju Instituta;
- Usklađivanje nacionalnih standarda i drugih standardizacijskih dokumenata s evropskim i/ili međunarodnim standardima i drugim standardizacijskim dokumentima;
- Preispitivanje svih BAS standarda u roku od pet godina od njihovog objavljivanja i donošenje odluke o povlačenju onih standarda i drugih standardizacijskih dokumenata koji imaju isto područje primjene kao evropski ili međunarodni standardi ili drugi standardizacijski dokumenti;
- Zastupanje interesa BiH u oblasti rada tehničkog komiteta pred odgovarajućim evropskim i međunarodnim komitetima za standardizaciju kroz učestvovanje bosanskohercegovačkih stručnjaka u radu navedenih tehničkih komiteta;
- Primjena osnovnih principa standardizacije;
- Promovisanje interesa Instituta za standardizaciju BiH;
- Odgovor na zahtjeve zainteresovanih strana.

5.2 Strategija za ostvarivanje ciljeva

Ostvarivanje ciljeva BAS/TC 24 zasniva se na definisanju prioriteta rada, a to su:

-
- Praćenje rada korespondentnih komiteta i preuzimanje novih standarda i drugih standardizacijskih dokumenata;
 - Povećanje broja bosanskohercegovačkih stručnjaka u radu navedenih korespondentnih komiteta;
 - Prevođenje što većeg broja standarda na jedan od službenih jezika u BiH;
 - Povećanje broja zainteresovanih strana koje će učestvovati u radu BAS/TC 24;
 - Sprovođenje periodičnih sistematskih pregleda i preispitivanja svih standarda i drugih standardizacijskih dokumenata koje je pripremio BAS/TC 24, kako bi se obezbijedila validacija primjene za sve zainteresovane strane koje koriste ove standarde;
 - Revidiranje tekstova povučenih BAS standarda objavljenih na jednom od službenih jezika u BiH u skladu s novim izdanjima evropskih ili međunarodnih standarda, kako bi se održao ili povećao broj objavljenih BAS standarda nastalih preuzimanjem evropskih i/ili međunarodnih standarda na jednom od službenih jezika u BiH;
 - Informisanje članova BAS/TC 24 o revidiranim Internim pravilima za standardizaciju Instituta.

6. Faktori koji mogu uticati na ispunjenje i implementaciju programa rada

- Nedovoljno učešće domaćih stručnjaka u donošenju BAS standarda;
- Nezainteresovanost stručne javnosti za učešće u javnoj raspravi i dostavljanje primjedbi i prijedloga u vezi s nacrtima BAS standarda koji se stavljaju na javnu raspravu;
- Nedostatak finansijskih sredstava koji onemogućava obezbjeđenje odgovarajućih prevoda i upućuje na preuzimanje standarda metodom proglašavanja/korica, što umanjuje kredibilitet ovih standarda u poslovnom okruženju;
- Neblagovremeno dostavljanje prijedloga zainteresovanih strana za donošenje BAS standarda pri izradi plana rada BAS/TC 24
- Nedovoljno pridavanje značaja radu članova BAS/TC 24 i njihova opterećenost poslovima u matičnim organizacijama koje su ih delegirale, što može da dovede do nedovoljnog učešća članova BAS/TC 24 na sjednicama, a samim tim i do odstupanja od plana usvajanja standarda.
- Nepostojanje prevoda odgovarajućih BAS standarda na jednom od službenih jezika u BiH iziskuje dodatne napore i sredstva koji su van oblasti rada BAS/TC 24 i Instituta.

7. Plan aktivnosti

Aktivnosti BAS/TC 24 usklađene su s planovima rada tehničkog komiteta kroz:

- planove pripremanja, donošenja i objavljivanja BAS standarda i drugih standardizacijskih dokumenata u navedenoj oblasti rada, u skladu s Internim pravilima za standardizaciju Instituta;
- obezbjeđivanje usaglašenosti BAS standarda i drugih standardizacijskih dokumenata s evropskim i međunarodnim standardima u navedenoj oblasti rada;
- učestvovanje u izradi i preispitivanju standarda i drugih standardizacijskih dokumenata koje donose evropske¹ i međunarodne organizacije za standardizaciju u navedenoj oblasti rada;
- druge aktivnosti koje predloži Savjet za standardizaciju BiH;
- druge aktivnosti na prijedlog zainteresovanih strana.

Dostavljeno: 1. Sekretarijatu BAS/TC 24,
2. a/a.

DIREKTOR

.....
Aleksandar Cincar

¹ Sa glasanjem o razvoju evropskih standarda i drugih standardizacijskih dokumenata započeti će se kada Institut postane punopravni član CEN-a i CENELEC-a